

INGEN TID FÖR FORSKNING

- kort om professorers arbetsvillkor 2018

/SULF:s professorers förening, SPF

Forska är centralt för professorer vid svenska universitet och högskolor, men forskningstiden varierar mellan 0 till 100 procent. Att det skiljer sig så radikalt riskerar att försämra kvaliteten för svensk forskning och utbildning. Det leder också till osäkra arbetsförutsättningar som i sin tur utgör ett arbetsmiljöproblem.

Det visar rapporten *Ingen tid för forskning – om professorers arbetsvillkor* som tagits fram av SULF:s professorers förening, SPF. Syftet med rapporten, som baseras på en enkätundersökning som besvarats av svenska professorer, var att ta reda på hur professorer ser på sina arbetsförhållanden, bland annat på forskningstid i tjänst.

Svaren visar bland annat att tid för forskning i tjänst skiljer sig radikalt mellan svenska professorer: det finns inte en generell andel forskning i den tjänst som benämns ”professor”. Fritextkommentarer från de som svarat visar på problem som till exempel beroende av externfinansiering och osäkerhet och oförutsägbarhet i fakultets- eller institutionstid för forskning. Det här visar i sin tur det osäkra läget för svenska professorers förutsättningar för forskning och konsekvenser för det svenska akademiska systemet överlag.

Varför är forskning i tjänst viktigt?

Forskning kan ses som kärnverksamhet för professorer. I praktiken är det

genom större forskningserfarenhet som den enskilde idag bedöms som professorskompetent eller inte.

Kontinuerliga möjligheter till forskning är ett villkor för att kunna bibehålla långsiktig utveckling med ansvar för kvalitet över tid. Eftersom forskning är kärnan i professorernas arbete är det naturligtvis en central fråga hur stor del av professorernas arbetstid som faktiskt ägnas åt forskning. Forskning är också basen för universitetets och högskolors ställning för att ge forskningsanknuten undervisning. Det handlar om kvalitet. Med den här utgångspunkten ger undersökningen underlag för att diskutera om det finns en stabil grund för forskning – en grund som inte endast finansieras för kortare

Vad visar studien?

Undersökningen visar att professorers fakultets- eller institutionsfinansierade forskningstid varierar kraftigt, från 0 till 100 procent. De flesta ligger runt 40 procent eller lägre.

I de många fritextkommentarerna beskriver professorerna problemet med en situation där många till stor del behöver finansiera sin egen lön, lever under osäkerhet och med stor oförutsägbarhet.

Fritextkommentarerna diskuterar därmed frågor både runt externfinansiering utan fakultetsfinansiering och hur fakultetsfinansieringen fördelas, vilket påverkar situationen för professorer.

” Min akademiska karriär har möjliggjorts genom externfinansiering som jag själv sökt och erhållit. Det skulle behövas en större synlighet för fördelningen av fakultetsmedel inom akademien, inte minst ur ett genusperspektiv. ”

externfinansierade projekt av tillämpad karaktär. Har Sverige en rimlig finansiering av professorers utveckling av forskningsområden vid universitet och högskolor? Om detta saknas, kan vi då förvänta oss kvalitet, mångfald, bredd och djup i svensk forskning?

De som besvarat enkäten påtalar en oklarhet om vilka uppgifter som ingår i forskningstid samt vilka som inte ingår men ändå behöver genomföras. I vissa fall äts tid för forskning i tjänst också upp av många aktiviteter utom direkt forskning

som är grundläggande för professorsrollen men som det inte finns annan tid för. Det gäller till exempel externa bedömningar, redaktörskap, deltagande i expertgrupper eller administrativt arbete. Det här påverkar professorernas arbetsförhållanden negativt och kan också göra att många arbetar långa veckor. Som en person skriver: "arbetstiden ligger på 65-70 timmar per vecka".

läggande för verksamheten, som att ansöka om forskningsmedel, inte alltid är finansierade. Flera uttrycker att de här är utlämnade till prefekten. För att få forskningstid i tjänst behöver också vissa söka detta från till exempel fakulteten. De vet därmed inte i förväg vilken forskningstid de har eller om de har möjlighet att bedriva fleråriga projekt om dessa inte är externfinansierade.

”

Jag har inget emot att söka anslag, men man kan inte basera hela verksamheten på sådant; det måste finnas en rimlig budget för att hålla igång en basverksamhet.

”

Kommentarer betonar också att beroende av externfinansiering kan existera även där det finns fakultetsfinansierad tid för forskning, eftersom denna inte räcker till.

Många påpekar att hur forskningstid i tjänst fördelas kan vara osäkert och otydligt. Forskningstid i tjänst ses ibland som kompetensutveckling och dras ibland in när man tilldelas externa medel. Detta leder till paradoxen att aktiviteter som är grund-

Står allt rätt till i den svenska akademien?

Enkätsvaren och framför allt fritextkommentarerna lyfter frågan om att svenska universitet behöver starka och meritokratiskt regelverk och beslutsprocesser. Svenska professorer efterlyser fokus på och villkor för att kompetens ska premieras. De som sedan fått tjänst som professorer ska ha tillgång till resurser för att utföra sitt arbete.

”

Det är orimligt att en professor varje år ska behöva söka forskningstid från fakulteten. Det är rimligt att det finns en garanti på cirka 50 procent forskningstid.

”

Men fritextkommentarer visar istället på att dagens situation karaktäriseras av osäkerhet i medelstillestånd och stor variation mellan olika professorer. Det här urholkar professorsämberet.

Många kommentarer tydliggör därmed att allt inte står rätt till i den svenska akademien och uttrycker en önskan om bättre reglerade och kompetensdrivna system där varken oreglerade kollegier eller ledningar kan ta över.

Enkätens resultat och fritextsvar kan också till viss del tolkas i kontext av kritik mot autonomireformen. Resultaten visar att det inte finns enhetliga regler kring forskningstid i tjänsten och att det finns olika regelverk och beslutsprocesser vid landets lärosäten. Dessa olikheter och den här sortens autonomi stödjer inte kompetens och fullt tillvaratagande av professorsresursen för god forskning och undervisning samt lärankliga universitet.

”

En degradering pågår som inte kommer att gynna forskning och utbildning. Engagemanget kommer minska och rollen kommer bli mindre attraktiv. Intern konkurrens och kortsiktig finansiering kommer inte bidra till internationellt framstående forskning och utbildning. Pendeln har slagit över för långt.

”

Diskussion

Undersökningen visar att en professorsbefattning inte alltid bär med sig något i termer av vilka resurser som finns för att genomföra arbetet. Variationen i på vilken bas och vilken mängd forskningstid som tilldelas är hög. I många fall varierar det också över tid.

Istället behövs kanske mer av autonomi på individnivå. Till exempel att professorsrollen tydligt relateras både till krav på kompetens och produktion, som inte skiljer så mycket att de urholkar rollen utan istället inkluderar resurser för professorerna – och akademien i stort – att vara den fria kritiska kraft SULF efterlyser.

Dagens situation utgör ett arbetsmiljöproblem som behöver placeras i fokus och hanteras i relation även till bredare frågor om förutsättningarna inom akademien. Det är grundläggande inte bara för professorsgruppen, utan för universitets- och högskolesystemet.

Åtgärder

Sammanfattningsvis visar undersökningen att:

- Det finns en stor variation av den forskningstid professorer har i tjänst, mellan 0 till 100 procent.
- Det finns problem med beroende av externfinansiering samt osäkerhet och oförutsägbarhet i fakultets- eller institutionstid för forskning.
- Osäkerheten kring forskningstid riskerar att urholka svensk forskning.

SPF har utarbetat ett förslag till professorspolicy för SULF. Den fastställer att det är nödvändigt att inte bara förändra och lasta på de olika yrkesgrupperna mer och mer arbete utan att fastställa vilka funktioner yrkeskategorierna ska fylla och skapa balans mellan de funktioner olika grupper förväntas uppfylla.

Professorer bör ha tid i tjänst för att genomföra sina uppgifter som forsk-

ningsledare. Det inkluderar bland annat:

- att delta i diskussioner om och utarbetande av forskningsmedelsansökningar,
- utvecklandet och stödjandet av mer långsiktiga forskningsriktningar inom institutionen och ämnet,
- säkerställandet av kvalitet inom forskning inklusive forskarutbildning,
- planering, genomförande och deltagande inom seminarier där pågående forskning presenteras,
- förmedlande av pågående eller ny forskning inom utbildning,
- utformning och revidering av utbildningsprogram, och liknande.

Professorer har också viktiga uppdrag som till exempel att vara ämnesansvariga i berednings- och tillsättningsärenden.

Professorers roll för områden med vetenskaplig bedömning och utveckling kan därför inte ersättas av tjänstemän ens där dessa är experter på den administrativa processen (till exempel de formella kraven för utlysning, tidsgränser med mera).

I enlighet med en tidigare SULF-undersökning och SULF:s policy lyfter SPF att det ”centrala arbetstidsavtalet måste utformas så att det

framgår att alla disputerade lärare skall ägna sin arbetstid åt både utbildning och forskning. Professorer, som är de mest kvalificerade forskarna, skall ägna minst 50 procent av sin arbetstid åt forskning”, samt att ”resurser till forskning måste anvisas i väsentligt större omfattning direkt till lärosätena”¹.

Detta är grundläggande för att forskarkarriären ska kunna leda till en professorsanställning med så goda villkor att den lockar sökande och för att professorsgruppen ska kunna uppnå en högre grad av jäm-

¹ Befodringsreformen – en visitkortsreform? (2007, baserad på en SULF-enkät till befördrade professorer och lektorer, angående den rättighet att söka befördran till lektor eller professor utifrån meritering som existerade 1999-2011).

ställdhet och attrahera större andel kvinnor. Både forskningstid i tjänst och tid för skapande och förvaltande av livaktiga institutioner med tid att utveckla samverkan med sin omvärld behövs. Transparens och medinflytande i universitetets beslutsprocesser är grundläggande och behöver inkludera möjligheter, tid och resurser för kollegiala och ämnesutvecklande processer.

Läs mer

På sulf.se/sulfs-foreningar/spf kan du ladda ned hela rapporten *Ingen tid för forskning – om professorers arbetsvillkor 2018* och den här kortversionen.

Fakta

Det här är en kort sammanfattning av rapporten *Ingen tid för forskning - om professorers arbetsvillkor 2018*. Förutom frågor om forskningstid i tjänst beskriver rapporten också bland annat frågor om kollegialitet kontra linjestyrning. Huvudrapporten är framtagen av SULF:s professorers förening (SPF) under våren 2018. Huvudrapporten finns att ta del av på sulf.se.

SPF är en sammanslutning av i tjänst varande eller med pension avgångna professorer vid svenska universitet, högskolor, forskningsråd med mera. Föreningen har till uppgift att tillvarata medlemmarnas ekonomiska och sociala intressen, särskilt beträffande anställnings- och arbetsvillkor samt förhållandet i övrigt till staten och andra arbetsgivare.

Enkätundersökningen genomfördes i slutet av februari till början av mars 2018. Alla SULF-anslutna professorer som gick att identifiera samt nå via det centrala medlemsregistret ingick i denna totalundersökning (det vill säga det totala antalet medlemmar som i medlemsregistret angett sin titel som professor samt angivit mejladress fick uppmaningen att svara på enkäten). Enkäten besvarades av drygt 730 respondenter, cirka en tredjedel kvinnor. Svarefrekvensen var cirka 48 procent beroende på fråga i enkäten. Ett stort antal - totalt 190 personer - skrev också fritextkommentarer som till stor del återges i rapporten.

